

Utplukk av rett påsettlam, og hvordan få de drektige?

Av Martin Opheim Gløersen (Rådgiver sau, NSG) og Sondre Lauareid Hovda (Grovfôrrådgiver, NLR)

Avlsarbeid i egen besetning

Hva er jeg fornøyd med i flokken?

Hva skulle jeg ønske var bedre?

Velg rett vær!

Dine valg er viktige!

Lamminga – en tid for informasjon!

Noter og registrer! animalia Sauekontrollen

Alle lam med uønskede kvaliteter → slaktelam

- Innrulla øyelokk
- Svake lam
- Dårlige mødre
- Store fødselsproblemer
- Dårlige jur/spener
- Mye oppfølging

Lam fra kull med gode egenskaper
(uproblematisk søyer) → Påsettlamkandidater

Hvilke søyer fungerer godt og hvilke fungerer dårlig?

Registreringer er
nyttig!

- Informasjon til deg selv for å ta gode valg i egen besetning
- NSG beregner indekser på bakgrunn av dine registreringer
- Et lagarbeid – vi har alle nytte av hverandres registreringer

Våren og sommeren

Hvilke lam vokser
godt på vårbeite?

Følger lammene mora
godt?

Går mødrene i rett
beiteområde?

Se på indeksene til påsettkandidatene – før sank!

Indeksen forteller hvor gode gener et dyr har for en egenskap sett opp mot resten av populasjonen i den rasen

Avlsindekser (26 dyr) ☆

☐	Øremrk	Kjønn	Indeks▼	Fø-v	SI-v	SI-kl	Fe-gr	Fø-v mor	Vårv mor	SI-v mor	Lam	Sp.str	Sø-v	Ullv	Ullkl	Metan	Sp.ant	Mor	MorInd	FarInd	Far
☐	40017	Søye	128	102	119	112	115	127	123	132	108	103	96	100	110		92	10041	104		202355105
☐	40022	Søye	125	123	123	98	108	116	125	129	115	99	88	99	108		95	20014	121		202355114
☐	40008	Søye	124	99	113	101	105	132	127	134	109	132	98	117	109		128	10003	114		202355105
☐	40059	Søye	123	96	118	111	109	124	119	126	106	110	106	105	107		119	20021	118		202355105
☐	40037	Søye	123	118	113	106	101	101	123	127	117	108	96	105	110		98	20035	119		202355114
☐	40023	Søye	123	124	120	93	104	117	127	131	115	99	90	103	109		95	20014	121		202355114
☐	40038	Søye	122	124	111	104	100	103	124	128	117	108	93	110	109		98	20035	119		202355114
☐	40054	Søye	121	115	115	111	99	104	121	125	106	105	100	94	107		90	10005	107		202355114

Se på indeksene til påsettkandidatene – før sank!

Indeksen forteller hvor gode gener et dyr har for en egenskap sett opp mot resten av populasjonen i den rasen

Avlsindekser (26 dyr) ☆

Søk etter individ

Masseregistrer

Filtrer

Visning

	Øremrk	Kjønn	Indeks	Fø-v	SI-v	SI-kl	Fe-gr	Fø-v mor	Vårv mor	SI-v mor	Lam	Sp.str	Sø-v	Ullv	Ullkl	Metan	Sp.ant	Mor	MorInd	FarInd	Far
	40017	Søye	128	102	119	112	115	127	123	132	108	103	96	100	110		92	10041	104		202355105
	40022	Søye	125	123	123	98	108	116	125	129	115	99	88	99	108		95	20014	121		202355114
	40008	Søye	124	99	113	101	105	132	127	134	109	132	98	117	109		128	10003	114		202355105
	40059	Søye	123	96	118	111	109	124	119	126	106	110	106	105	107		119	20021	118		202355105
	40037	Søye	123	118	113	106	101	101	123	127	117	108	96	105	110		98	20035	119		202355114
	40023	Søye	123	124	120	93	104	117	127	131	115	99	90	103	109		95	20014	121		202355114
	40038	Søye	122	124	111	104	100	103	124	128	117	108	93	110	109		98	20035	119		202355114
	40054	Søye	121	115	115	111	99	104	121	125	106	105	100	94	107		90	10005	107		202355114

Se på indeksene til påsettkandidatene – før sank!

Indeksen forteller hvor gode gener et dyr har for en egenskap sett opp mot resten av populasjonen i den rasen

Avlsindekser (26 dyr) ☆

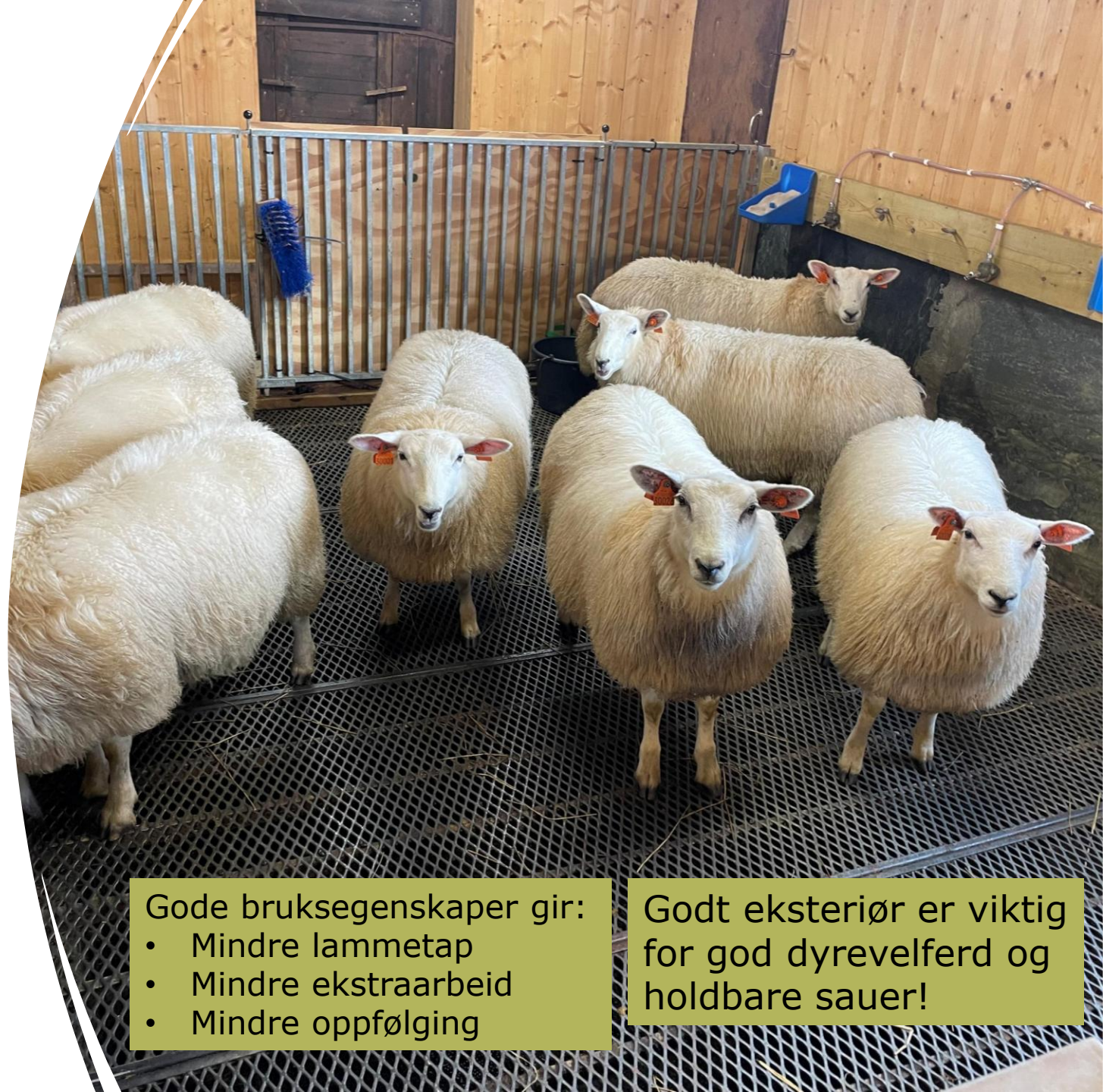
☐	Øremrk	Kjønn	Indeks▼	Fø-v	SI-v	SI-kl	Fe-gr	Fø-v mor	Vårv mor	SI-v mor	Lam	Sp.str	Sø-v	Ullv	Ullkl	Metan	Sp.ant	Mor	MorInd	FarInd	Far
☐	40017	Søye	128	102	119	112	115	127	123	132	108	103	96	100	110		92	10041	104		202355105
☐	40022	Søye	125	123	123	98	108	116	125	129	115	99	88	99	108		95	20014	121		202355114
☐	40008	Søye	124	99	113	101	105	132	127	134	109	132	98	117	109		128	10003	114		202355105
☐	40059	Søye	123	96	118	111	109	124	119	126	106	110	106	105	107		119	20021	118		202355105
☐	40037	Søye	123	118	113	106	101	101	123	127	117	108	96	105	110		98	20035	119		202355114
☐	40023	Søye	123	124	120	93	104	117	127	131	115	99	90	103	109		95	20014	121		202355114
☐	40038	Søye	122	124	111	104	100	103	124	128	117	108	93	110	109		98	20035	119		202355114
☐	40054	Søye	121	115	115	111	99	104	121	125	106	105	100	94	107		90	10005	107		202355114

Høst – tid for valg

Eksteriøret

- Bruksegenskaper
 - Kroppsbygning
 - Kryss
 - Høyde
- Beinstilling
 - Klauv kvalitet
- Ull kvalitet
- Rasepreg

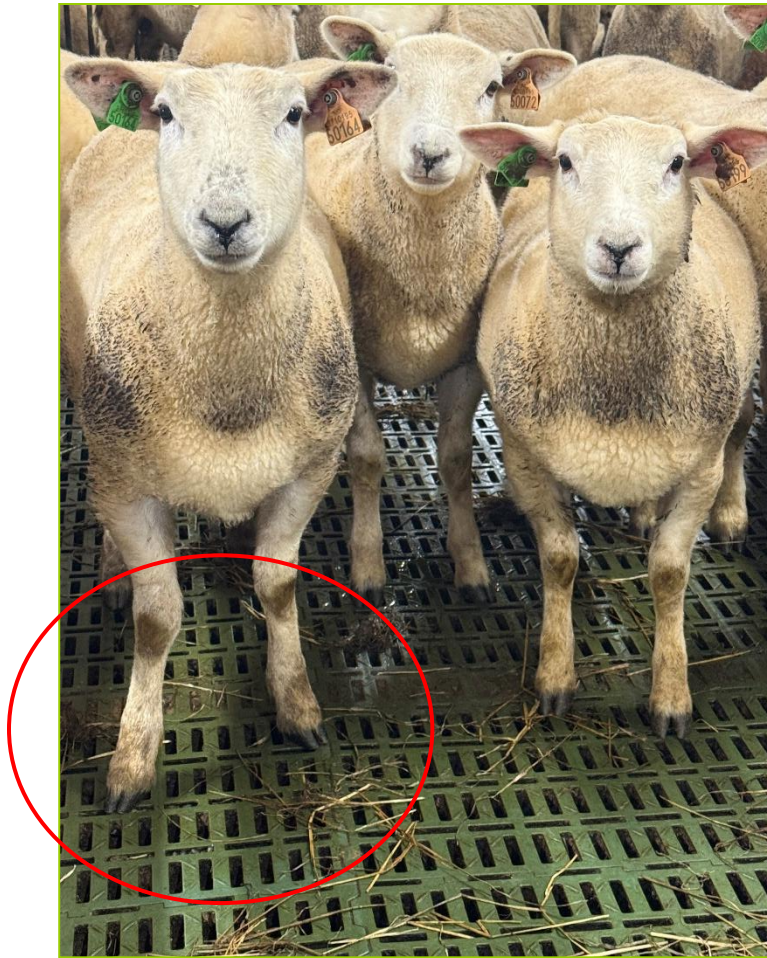

Gode bruksegenskaper gir:

- Mindre lammetap
- Mindre ekstraarbeid
- Mindre oppfølging

Godt eksteriør er viktig for god dyrevelferd og holdbare sauer!

Godt eksteriør → holdbarhet

Vær bevisst på hva du vil oppnå!

Det endelige valget

- Eksteriør
- Indeks
- En mor med ønskede egenskaper
 - Husk på de enkle sauene som blir “usynlige” i flokken
 - Enkle lamminger
 - God morsatferd
 - God avdrått
 - Beiteatferd
- Passer til dine mål
- Ingen er perfekt

Skal / skal ikkje

Tabell 1: Statistikk henta frå Animalia

	Para 1. gang som ettåring		Para 1. gang som toåring	
Rase	Utrangeringsald er år	Livsavdrått kg høstvekt	Utrangeringsald er år	Livstidsavdrått kg høstvekt
NKS	3,75	259	4,47	221
Kvit spæl	4,26	266	4,81	229

Økonomi

Bærnt Netting frå Sauda

- Tal sau: 150
- Para påsettlamma
- Utrangeringsalder: 3,75 år
- Påsettlam: 40

Jan Gjetarmann frå Sauherad

- Tal sau: 150
- Har ikkje vêr til påsettlam
- Utrangeringsalder: 4,47 år
- Påsettlam: 33

Bærnt har:

- **49 000 kr** høgare slakteinntekter
- **3 300 kr** høgare ull inntekter
- **24 900 kr** meir i beitetilskot (utmark og innmark)
- Men brukar **17 200 kr** meir i kraftfôr til påsettlamma
- Likevel sit Bærnt att med **60 100 kr** meir enn Jan

Bærnt vil bli betre

- 1,45 fødde lam per påsettlam
 - 15% av hans 40 var tomme
 - Det er 6 påsettlam
 - Per påsettlam går han glipp av:
 - **2 900 kr** i slakt og ull inntekter
 - **1 100 kr** i beitetilskot
 - Men spara **200 kr** i kraftfôrkostnad...
-
- Dermed går Bærnt glipp av **3 800 kr** per tomme påsettlam som var tenkt para.

Kvifor er påsettlammet tomt?

- Har vore i brunst – gått ut av syklus før paring
- Kjem i brunst etter paringa/ikkje kjønnsmoden
- Har vore i brunst i paringa – men ikkje oppdaga
- Befruktningsvanskar eller tidleg fosterdød

Reproduksjon

Fotoperiode

Reproduksjon

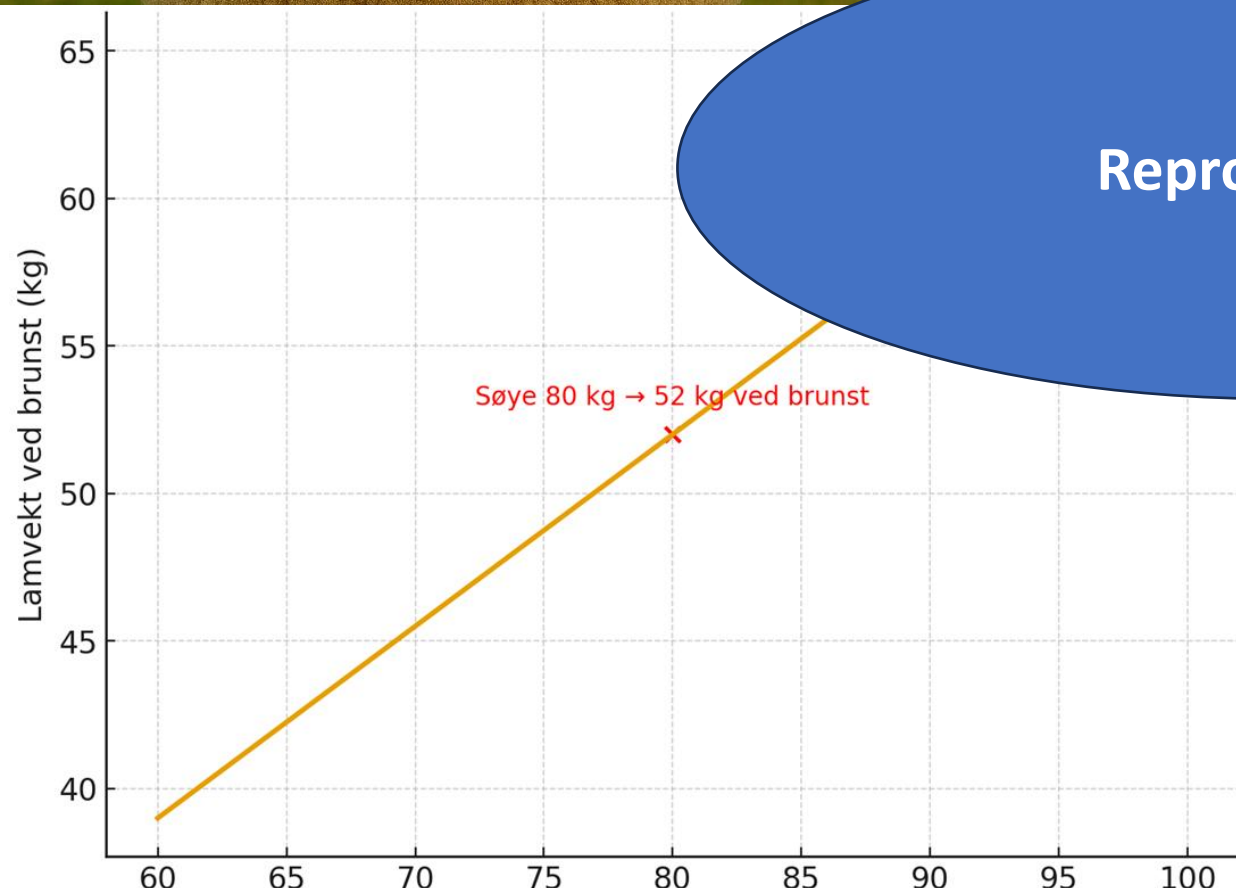
Størrelse betyr noe

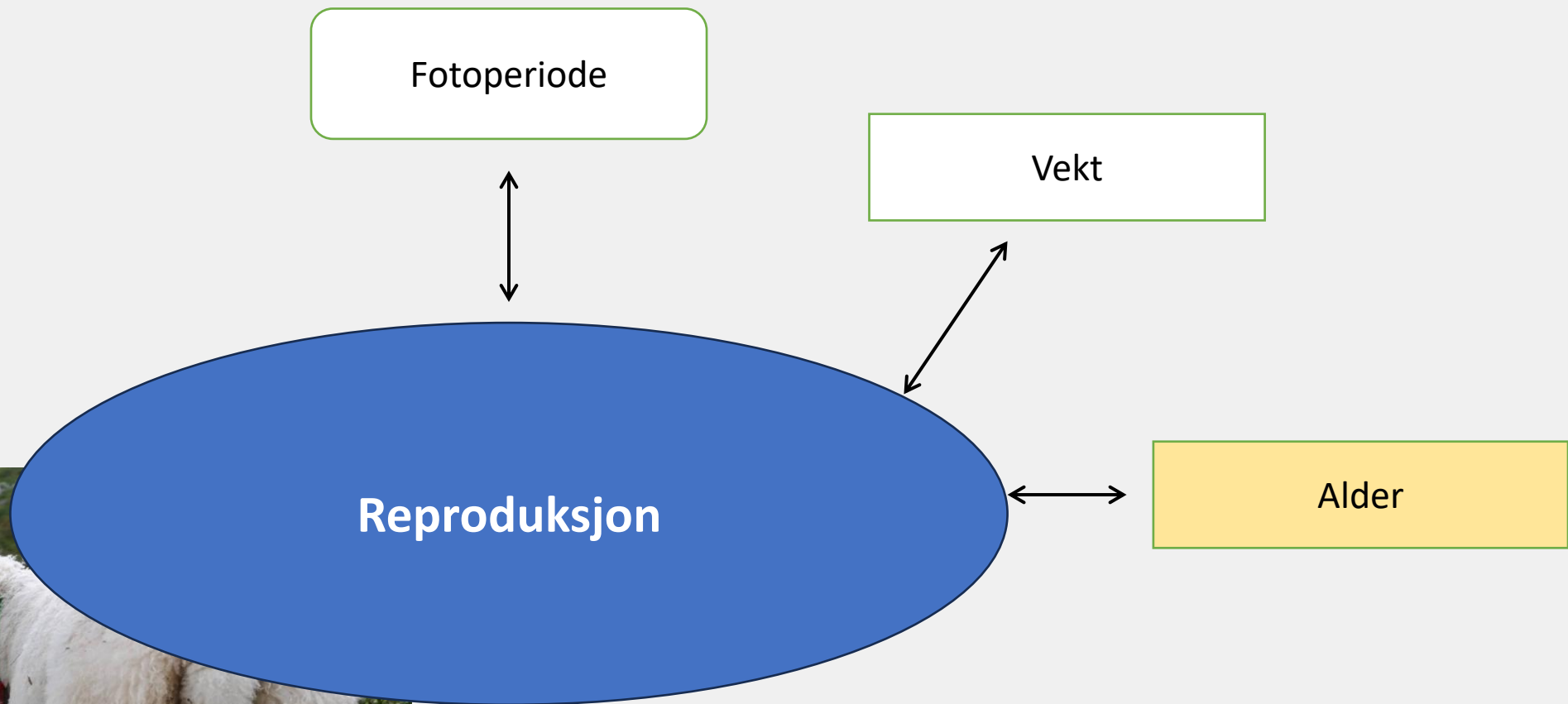
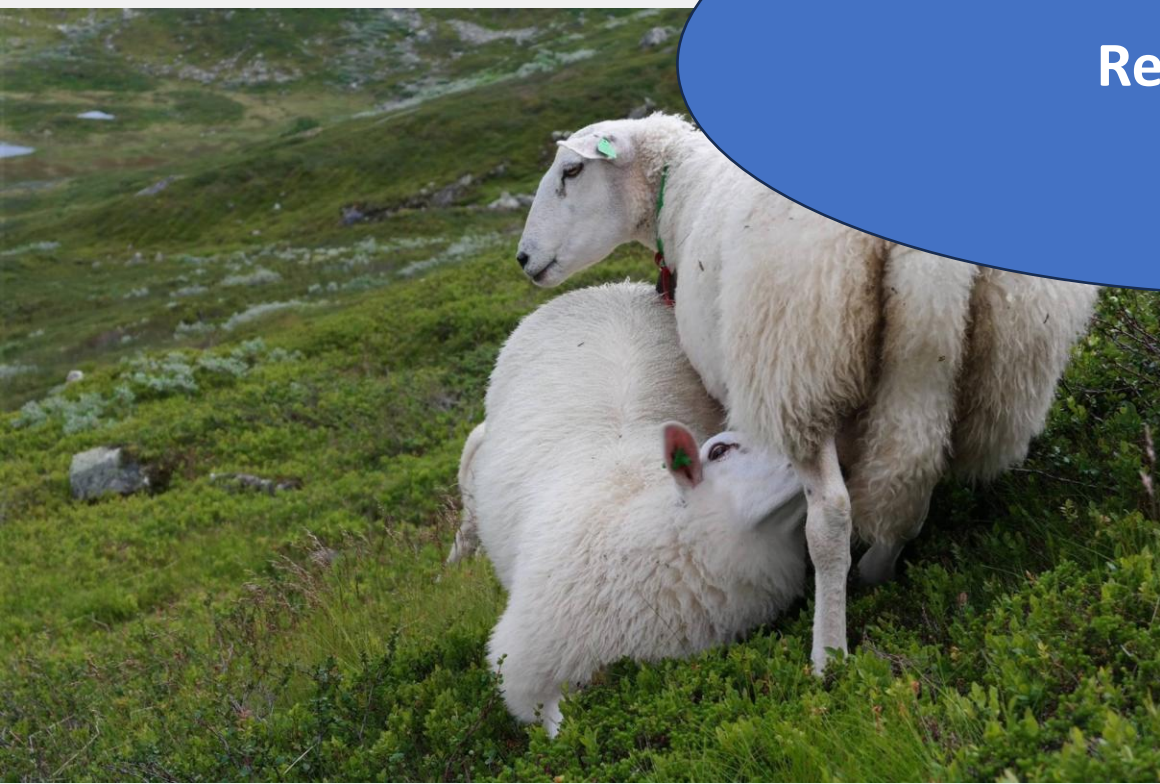

Fotoperiode

Vekt

Reproduksjon

Fotoperiode

Vekt

Reproduksjon

Alder

Fôring

Tabell 1. Vurdering av hold hos sau.

Holdklasse	Beskrivelse
1 - Svært dårlig hold	Ryggraden og andre knokler er synlige, ofte lite ull og et «utrivelig preg». Torntapper og tverrutvekster: Skarpe og framstikkende, kjenner hver enkelt ryggvirvel. Ryggmuskler: Tydelig konkave uten fett.
2 - Dårlig hold	Ryggraden er synlig som en linje. Torntapper: Tydelige og avrundet, kjennes som forhøyninger. Tverrutvekster: Avrundet, kan med litt kraft stikke fingrene under dem og kjenne hver enkelt. Ryggmuskler: Svakt konkave med noe fett.
3 - Middels hold	Rund over ryggen, ryggvirvlene er kun synlige som små forhøyninger. Torntapper: Myke og avrundet, kjenner hver enkelt torntapp som små forhøyninger ved trykk. Tverrutvekster: Myke og godt dekket av fett. Kjenner beinendene ved hardt trykk, men kan ikke avgrense hver enkelt tverrutvekst. Ryggmuskler: Flate med middels fettlag.
4 - Godt hold	Rund med et tykt fettlag over ryggen. Torntapper: Kan så vidt kjennes som en linje ved hardt trykk. Tverrutvekster: Ikke mulig å kjenne. Ryggmuskler: Konvekse med tykt fettlag.
5 - Svært godt hold	Renne langs ryggen. Torntapper og tverrutvekster: Ikke mulig å kjenne selv ved hardt trykk. Ryggmuskler: Konvekse med svært tykt fettlag.

Foto: Inge Midtveit, Animalia

Foto: Åshild T. Randby, NMBU

Foto: Mina Klæse, Animalia

Foto: Åshild T. Randby, NMBU

Foto: Mina Klæse, Animalia

Fotoperiode

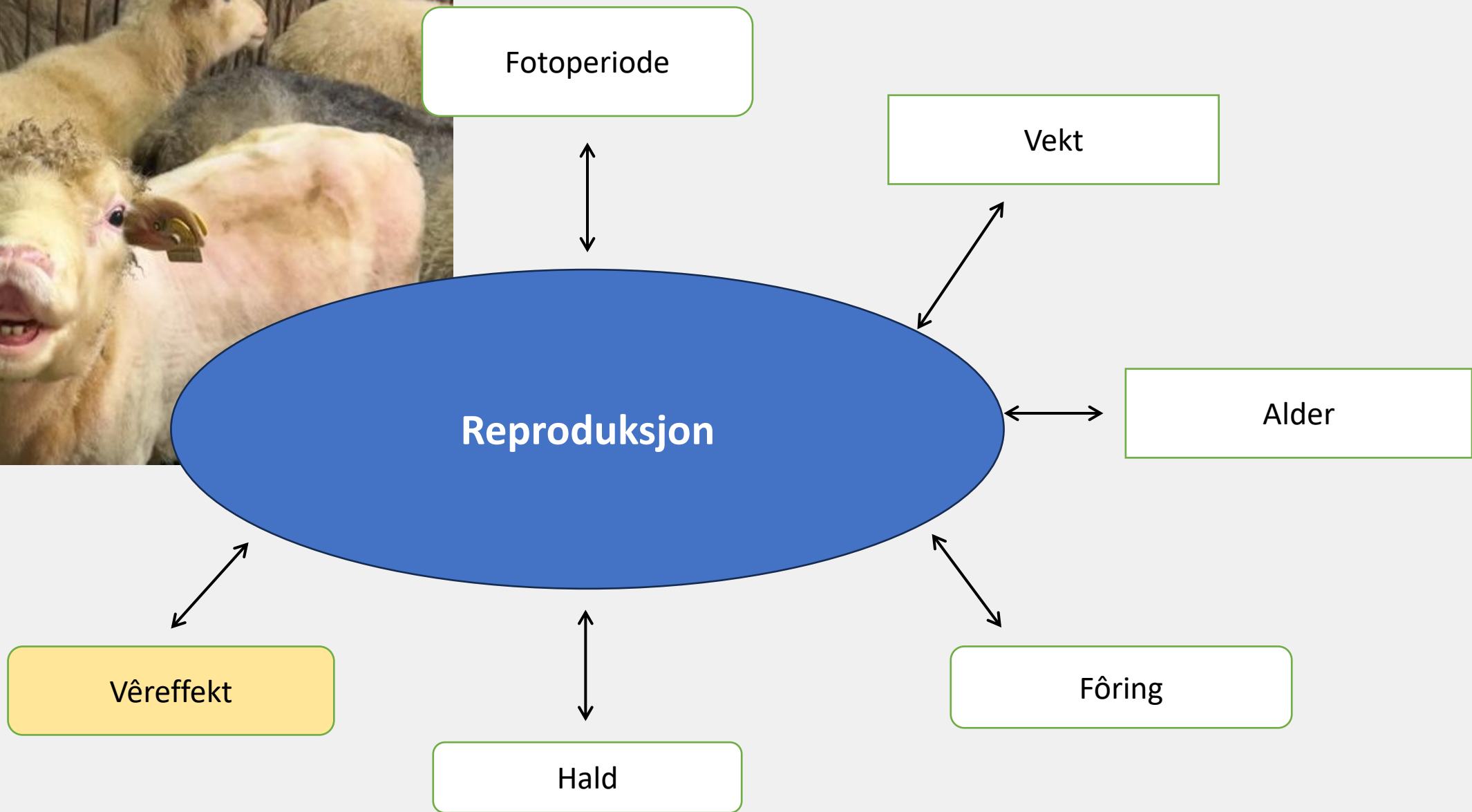
Vekt

Alder

Fôring

Hald

Reproduksjon

Fotoperiode

Vekt

Stress

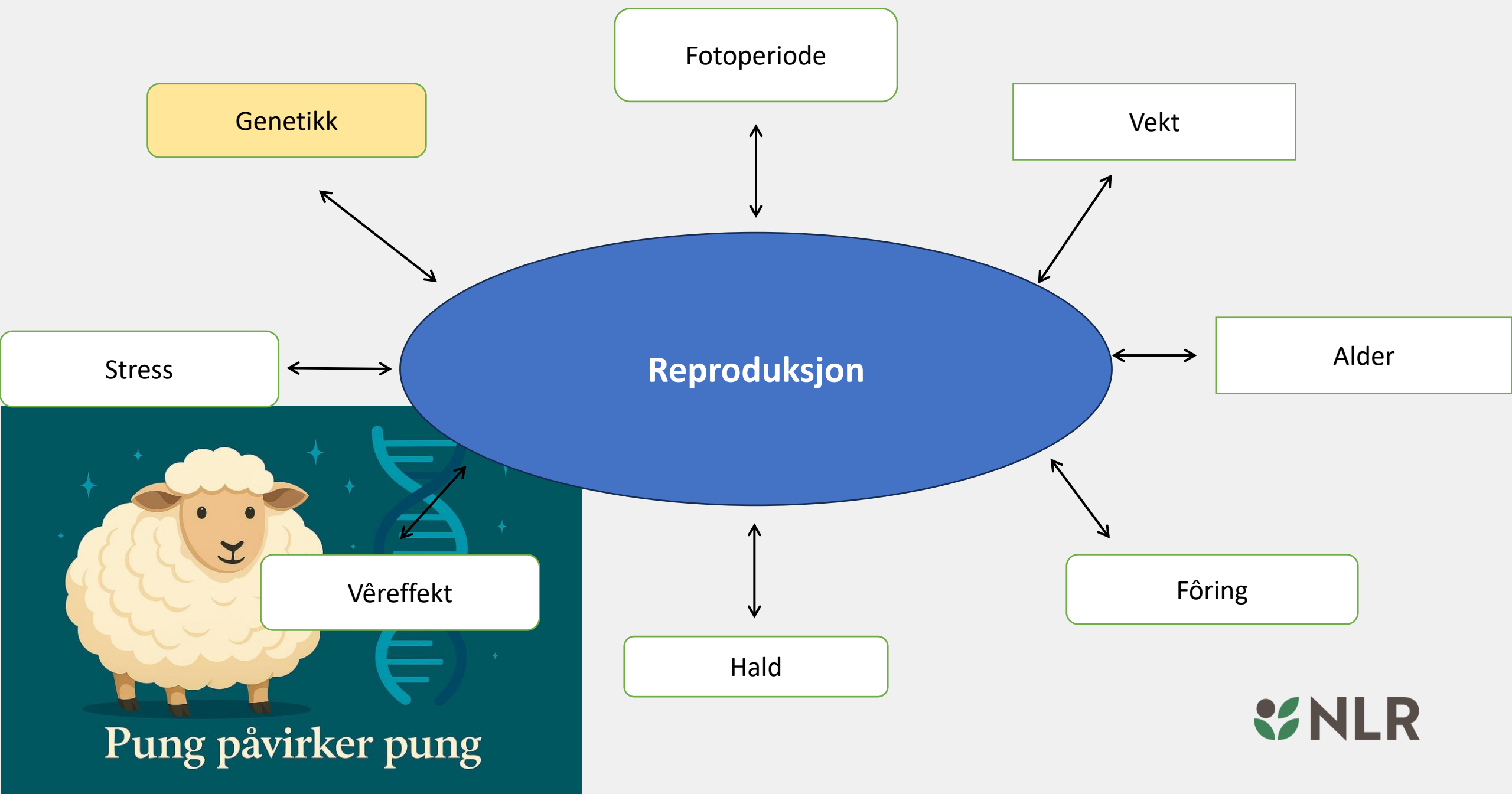
Reproduksjon

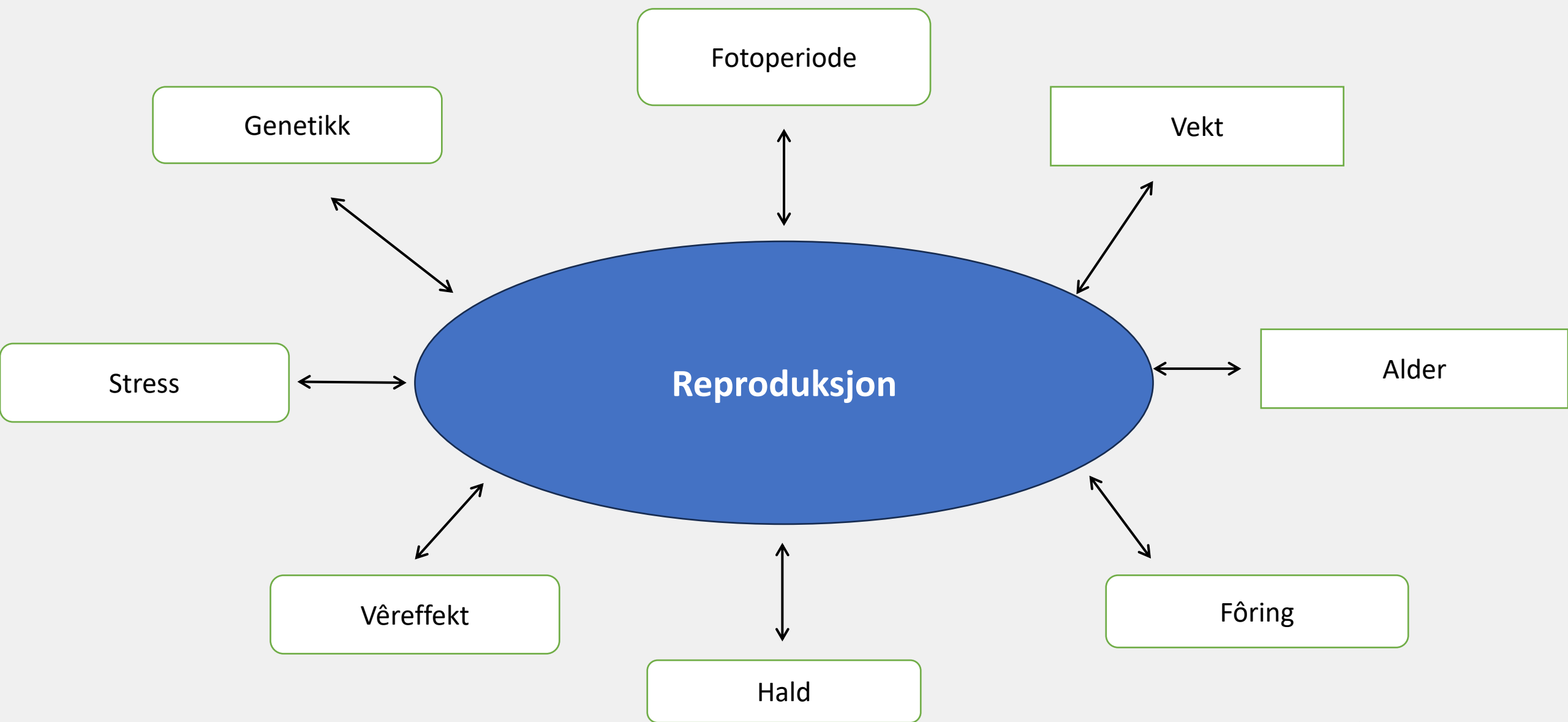
Alder

Vêreffekt

Fôring

Hald

«Effekt av fôrstyrke før paring på andel tomme, fostertal og tilvekst hjå påsettlam av NKS»

232 påsettlam og 7 produsentar

- 2 grupper hjå kvar produsent
- Grovfôranalyse
- Fôra etter «norm» (tilvekst 150g/dag) og «over norm» (tilvekst 250g/dag)
- 0,3kg kraftfôr i differanse mellom gruppene
- Dagar forsøksfôring før paring 13 (3-22)
- Dagar paring: 32 (26-36)
- Forsøkslutt ved endt paring
- Vekt før og etter paring
- Fosterteljing

Effekt av fôrstyrke

Tabell 2: Effekt av ulik fôring på tilvekst, andel tomme og fostertal

	Norm	Over norm	P-verdi
<i>Tilvekst (g/dag)</i>	68,5	89,6	0,0002
<i>Andel tom (%)</i>	20,3	16,4	0,3996
<i>Fostertal</i>	1,83	1,87	0,6188

Effekt av vekt

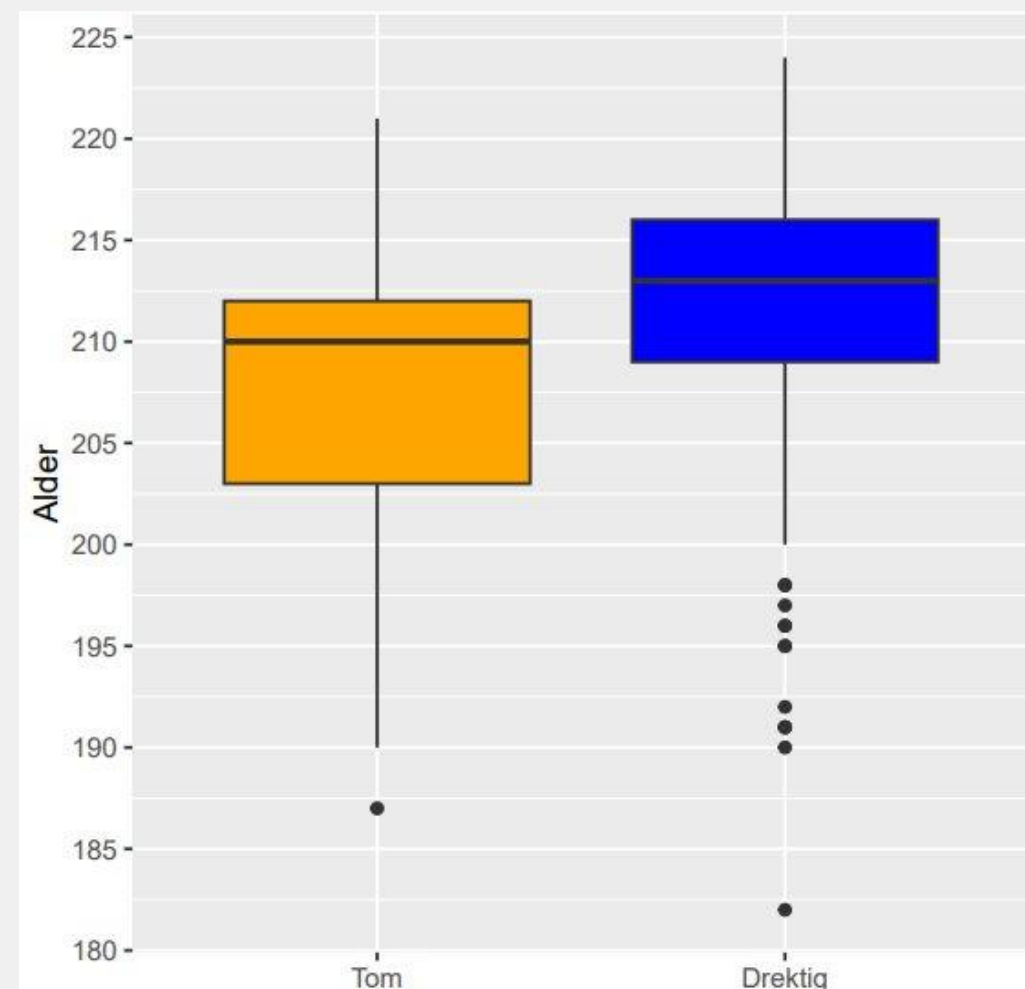
Tabell 4: Inndeling av vekt etter tre klassar, og vektklassas effekt på tilvekst, andel tomme dyr og fostertal

	Lett	Middels	Tung	P – verdi
<i>Vekt (kg)</i>	33 – 46,8	47 – 52,5	53 – 69	
<i>Tal dyr</i>	79	82	71	
<i>Tilvekst (g/dag)</i>	99,3 ^a	74,3 ^b	60,1 ^b	0,0001
<i>Tom (%)</i>	25,6 ^a	14,9 ^{ab}	11,8 ^b	0,09
<i>Fostertal</i>	1,69 ^a	1,98 ^b	1,86 ^{ab}	0,03

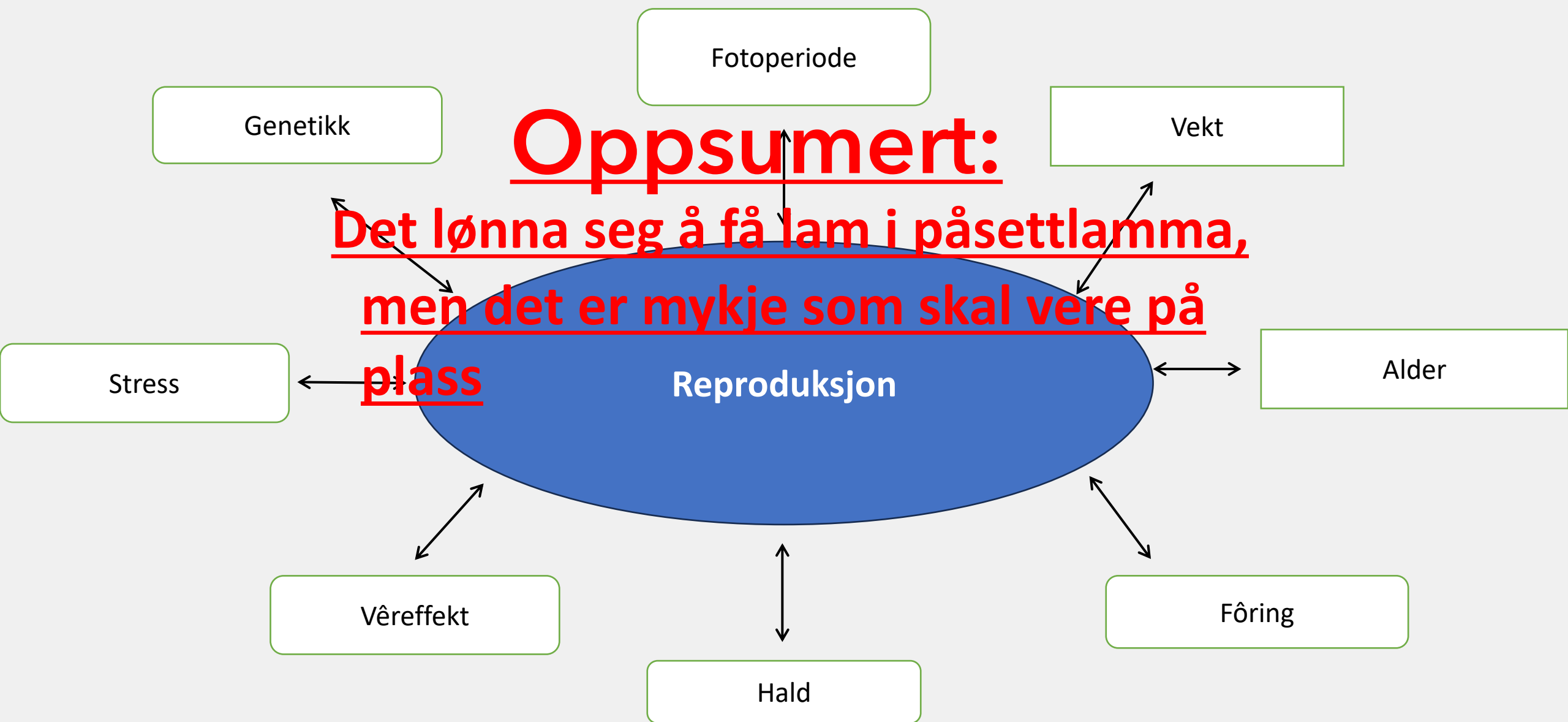
Effekt av alder

Tabell 5: Effekt av alder på tomme dyr og fostertal

P- verdi	
Tom (%)	Fostertal
0,0014	0,216

Figur 4: Fordeling av tom (oransj) og drektig (blå) påsettlam etter alder. Vist som «boksplot»

10 råd å ta med heim

1. Nok og passelege mengder energi / protein / mineral
2. Ta fôrprøve
3. Ikkje vent for lenge med å ta lamma inn
4. Rett hald er alfaomega, sjølv for eit stort lam
5. Parasittbehandling
6. Klipping
7. Slepp vêren saman med lamma tidleg
8. Ikkje bruk lys meir en naudsynt
9. Unngå unødige stress
10. Ta deg god tid i paringa

- **HUSK: Fôring frå paring til lamming**

A close-up photograph of two white lambs in a barn. The lamb in the foreground is sleeping with its eyes closed. The lamb behind it is awake and looking towards the camera. Both lambs have green identification tags on their ears. The background is a blurred wooden structure.

**Takk for
oss!**

Kontakt:
mog@nsg.no

Kontakt:
[sondre.lauareid.
hovda@nlr.no](mailto:sondre.lauareid.hovda@nlr.no)

